

КАНАДОЗНАВЧІ ЦЕНТРИ НА ПОСТРАДЯНСЬКОМУ ПРОСТОРИ (НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНИ ТА РОСІЇ)

Реферат. *Аналіз діяльності спеціалізованих наукових установ дозволяє ґрунтовно підійти до питання вивченості історії та сучасного стану Канади серед українського і російського наукових кіл. Це в результаті допомагає віднайти невивчені лакуни та перспективи для майбутніх досліджень.*

Праця містить систематизований огляд українських та російських канадознавчих інституцій, які, своєю чергою, представлені підрозділами академії наук, інститутами, університетськими кафедрами, центрами тощо. Охарактеризовані основні напрямки діяльності кожної із цих структур, акцентовано увагу на специфіці канадознавчих центрів та особливостях напрямків їх досліджень. Визначено основні форми наукової активності означених центрів, серед яких традиційними є: організація конференцій, семінарів, круглих столів, публікація спеціалізованих збірок та фахових видань. У статті визначено продовження діяльності канадознавчих інституцій, започаткованих ще у радянські часи, які переважно розташовані та діють у Росії. Виявлено, що наукові центри, які спеціалізуються на вивченні Канади в Україні, виникли переважно у період незалежності. Автором зазначено, що не зважаючи на те, що діяльність канадознавчих центрів у РФ на даному етапі є більш розвиненою, аніж в Україні, цей напрям досліджень є доволі перспективним у нашій країні.

Ключові слова: канадознавство, пострадянська наука, Канада, Україна, Росія.

Від початку 1990-х рр. науковці соціально-політичних та гуманітарних напрямів отримали нові умови для своєї діяльності – свободу вибору. З того часу дослідники вже не були зобов'язані вивчати аспекти, продиктовані «зверху», й актуальні тільки для країн соціалістичного табору, класові підходи у працях перестали бути домінуючими. Відтак, вчені самі отримали можливість обирати об'єкти своїх досліджень, заповнюючи лакуни табуєваних раніше питань та білих плям. Тому крах соціалістичної системи та СРСР як її центрального гравця був ознаменований появою в історичній науці нових наукових напрямків та урізноманітненням вже існуючих. Канадські студії не стали винятком – на пострадянському просторі цей дослідницький напрям здобув чималу кількість зацікавлених інтелектуалів.

Певна спеціалізація вивчення саме Канади мала місце ще у радянські часи. Проте, ідеологічний вплив соціалістичної системи визначав доволі обмежені рамки та методи дослідження цієї країни в руслі регіоназнавства. Актуальність вивчення Канади існує і зараз, оскільки у пострадянський період канадські студії набрали нових обертів дослідження, які охопили різноманітні питання історії, зовнішньої та внутрішньої політики, економіки, національні студії та багато інших. Відтак база питань, які підіймають у своїх працях науковці є багатоманітною, проте здебільшого – фрагментарною за ступенем вивченості окремих аспектів.

Звертаючись до робіт попередників, варто зазначити про відсутність комплексного аналізу стану досліджень Канади на пострадянському науковому просторі загалом та робіт, присвячених саме діяльності фахових інституцій, зокрема. Українські дослідники Ю. Макар [5] та М. Бессонова [1] у своїх текстах підіймали питання вивчення Канади та спеціалізованих дослідницьких інституцій в Україні. Втім, спеціального, узагальнюючого і систематизованого огляду канадознавчих центрів України та в інших країнах пострадянського простору не робилося. Тож, у пропонованій статті авторка ставить за мету здійснити огляд основних канадознавчих центрів на пострадянському просторі на прикладі України та Росії. Означений вибір зумовлений тим, що саме у цих двох країнах є ціла низка дослідницьких інституцій, які займаються вивченням канадської історії, економіки, політики, культури тощо. Переважна більшість сучасних дослідницьких центрів та інститутів має свої власні веб-сторінки, завдяки яким можна проаналізувати їх діяльність, основні напрямки досліджень і головні наукові заходи. В рамках дослідження, результати якого представлені у цій публікації, в основному проводилося вивчення цих сайтів, які є офіційними джерелами про діяльність означених

установ. Актуальність дослідження полягає в тому, що воно допоможе оцінити стан вивчення різних аспектів історії та сучасного розвитку Канади та зрозуміти можливості наукової діяльності дослідників-канадознавців.

Витоки сучасного канадознавства беруть свій початок із радянської епохи, коли основні наукові центри функціонували у Москві. Тому і в пострадянський період саме у Росії знаходиться найбільша кількість таких центрів. У зв'язку із цим, пропонуємо розпочати огляд із російського наукового кола.

Перш за все розглянемо ті канадознавчі інституції, які розпочали свою діяльність ще в часи Радянського Союзу. Від свого заснування і дотепер вони є підрозділами Академії наук (раніше – Академії Наук СРСР (далі – АН СРСР)), а тепер, відповідно – Російської Академії Наук (далі – РАН).

Першим науковим осередком Радянського Союзу став Центр північноамериканських досліджень, заснований у 1953 р. у складі Інституту Історії АН СРСР. У 1968 р. Центр перейшов у підпорядкування створеного Інституту всесвітньої історії АН СРСР. Саме цей підрозділ започаткував дослідження Північноамериканського регіону в Радянському Союзі. Із початку 1990-х рр. Центр північноамериканських досліджень працює при Інституті всесвітньої історії РАН [13].

Наразі цей Центр зосереджений на дослідженні таких питань як зовнішньо- та внутрішньополітичний, економічний, соціальний розвиток США; сприйняття історії США в інформаційному просторі Російської Федерації та навпаки; історія «Російської Америки»; вивчення російсько-американських відносин; та дослідження провідних тенденцій історичного розвитку Канади. Отже, головними напрямками для вивчення визначені більшою мірою США, хоча дослідження Канади також є одним із напрямків діяльності Центру, проте неспівмірно менш важливим. Диспропорція у роботі Центру північноамериканських досліджень при Інституті всесвітньої історії РАН виражена тим, що публікації щодо історії США представлені низкою колективних праць та індивідуальних монографій, в той час як канадські студії представлені лише двома працями на тему Квебеку (принаймні, як представлено на офіційному веб-сайті установи) [4]. Тому фактично Центр скоріше розвиває та представляє російську американістику, аніж канадські студії. Між тим, варто відзначити, що силами співробітників інституції у 1997 р. було засновано міждисциплінарний друкований орган російських канадознавців – «Канадський щорічник».

У 1967 р. розпочала діяльність друга інституція, яка почала спеціалізуватися на північноамериканській тематиці – Інститут США АН СРСР. У 1972 р. в його межах був заснований канадознавчий напрям – відділ Канади; відтоді заклад офіційно називався Інститут США та Канади АН СРСР, і став «мозковим центром» досліджень Північної Америки в Радянському Союзі. Із постановою Російської Федерації, установа продовжила свою діяльність як Інститут США та Канади РАН (ІСКРАН) [8].

На даний момент відділ Канади має два підрозділи: сектор політичних проблем Канади та сектор економічних проблем Канади. Ними розробляються дослідження за наступними основними напрямками: внутрішні соціально-економічні та політичні процеси в Канаді; питання зовнішньо- та внутрішньоекономічної діяльності, роль і місце Канади на міжнародній арені; проблеми й перспективи розвитку відносин Російської Федерації із Канадою.

Значний внесок ІСКРАН полягає в тому, що Інститут займається видавничою діяльністю. У радянські часи були започатковані такі видання, як фаховий журнал «США – Канада: економіка, політика, культура» (видається із 1970 р.); збірки праць: «Канада-США: економічні та політичні відносини» (з 1983 р.), «Сучасна внутрішня політика Канади» (з 1986 р.). Кожен із них видається і дотепер. А серед нових варто відмітити такі видання, як фаховий науковий журнал «Росія і Америка у ХХІ ст.» (видається з 2006 р.) та збірок праць «Сучасна Канада» (з 1999 р.) й «Актуальні проблеми російсько-канадських відносин (з 1999 р.)».

У пострадянський період канадознавчі підрозділи АН СРСР продовжили свою діяльність у складі РАН, вони не зазнавали кардинальних змін; відкриття нових структур чи реорганізації не відбувалось. Актуалізованими визначені нейтральні теми на кшталт зовнішньої та внутрішньої політики й економіки Канади, а також міждержавні відносини та подібності РФ та Канади. Тому вищезазначені аспекти канадських студій є ґрунтовно та послідовно дослідженими.

Від структурних підрозділів Російської Академії Наук перейдемо до огляду університетських факультетів, кафедр та центрів, які спеціалізуються на дослідженні різних аспектів історії, політики, економіки Канади.

У Санкт-Петербурзі два вищих навчальних заклади мають такі підрозділи: Санкт-Петербурзький державний економічний університет, під егідою якого із 2009 р. розвивається Центр вивчення Канади; та Санкт-Петербурзький державний університет, який має кафедру американських досліджень.

Центр вивчення Канади Санкт-Петербурзького державного економічного університету [10] має на меті поширення знань про Канаду, надання допомоги в дослідженнях канадського досвіду, забезпечення вільного доступу до інформаційних ресурсів щодо Канади для студентів та викладачів, а також проведення профільних конференцій та семінарів. За співпраці із посольством Канади в РФ та Російським товариством вивчення Канади була організована науково-практична конференція «Росія і Канада: до 70-ліття встановлення дипломатичних відносин» 2012 р., проведені «Школи молодого канадознавця» 2010, 2011 та 2013 рр. Щодо діяльності кафедри американських досліджень Санкт-Петербурзького державного університету [3], основними зацікавленнями є вивчення політичних та економічних процесів Північної та Південної Америки, і Азійсько-Тихоокеанського регіону, в тому числі й Канади. Кафедра організовує щорічний університетський «Російсько-американський семінар»; у співпраці з Посольством Канади в РФ проводять «Канадські читання». Частина викладачів та молодих науковців кафедри мають досвід стажування у канадських установах.

Окрім Москви та Санкт-Петербургу центри канадознавства існують і у кількох регіональних навчальних закладах РФ. Так, у Волгоградському державному університеті працює Центр Америка [9], створений на базі кафедри міжнародних відносин, регіонознавства та політології. Пріоритетними напрямками його наукової роботи визначені дослідження історії, політики, культури, і міжнародних відносин США та Канади. Окрім того, Центр також публікує періодичні видання. Так, світ побачили тематичні збірки наукових статей «Americana» (станом на кінець 2015 р. – 14 випусків), у яких рубрики не є сталими, інколи весь випуск зорієнтований на дослідження США (вип.11, 2011 р.), або присвячений Канаді (вип.14, 2014 р.). Інші збірки – «Переосмислення Канади: Крос-культурні роздуми про канадське суспільство» (6 випусків), в якому висвітлені різні аспекти життя канадського суспільства; та «Канадські зошити» (8 випусків), орієнтовані на публікацію статей молодих канадознавців.

Центр ефективно організовує свою діяльність – проведено більше 10 конференцій та семінарів (як от «Канадський досвід мультикультуралізму і російська політика на Кавказі» та «Росія і Громадянська війна в США», обидві 2011 р. тощо).

Зрештою, необхідно відзначити і негативні факти сучасного російського наукового життя. Так, останніми роками була припинена діяльність двох успішних російських центрів канадознавства. Один з них – Центр дослідження історії Канади при Магнітогорському державному університеті, який працював із 2007 по 2014 рр., вивчаючи різні аспекти соціально-економічної, політичної та культурної історії Канади. В процесі реорганізації всіх підрозділів університету і його приєднання до іншого ВНЗ, означений Центр був ліквідований. Інший це – Далекосхідний центр дослідження Канади та США при Далекосхідному державному університеті (м. Владивосток), заснований у 2000 р., який здійснював на Російському Далекому Сході вивчення, викладання, дослідження та видання публікацій з питань економічних, культурних, лінгвістичних проблем Канади. У мережі можна знайти застарілу інформацію про діяльність цього Далекосхідного центру, проте офіційна сторінка не працює, а на сайті університету відсутня інформація щодо його подальшої діяльності.

Окрім зазначених вище інституцій, існує також добровільна організація, яка об'єднує дослідників Канади. Російські науковці – представники різних канадознавчих центрів, з метою поширення діалогу між фахівцями, заснували некомерційну організацію – Російське товариство вивчення Канади [6]. Члени товариства ставлять перед собою низку завдань: сприяння дослідженням та викладацькій діяльності; допомога у видавництві публікацій з питань економіки, політики, історії, соціального, етнічного, культурного життя Канади; поширення інформації про важливі події у Канаді та різногалузеві досягнення цієї країни; розвиток багатосторонніх зв'язків між Російською Федерацією та Канадою.

Загалом, процес створення цієї організації розпочався ще у 1989 р., коли з ініціативи московських канадознавців – співробітників Відділу Канади Інституту США та Канади АН

СРСР, було засновано Радянську асоціацію вивчення Канади. Яка своєю чергою, у 1992 р. була реформована у Російську асоціацію вивчення Канади, і, зрештою, із 2002 р. отримала державну реєстрацію та оновлену назву – Російське товариство вивчення Канади.

Зусиллями членів товариства було засновано два вузькоспеціалізовані видання: вже згаданий журнал «Канадський щорічник» (перше видання – 1997 р.); та щорічник «Проблеми канадознавства у російських та закордонних дослідженнях» (перше видання – 2007 р.). Діяльність Товариства важко переоцінити, оскільки існування невідомої державним академічним структурам організації дає можливість комунікації науковців та заохочення діяльності дослідників у різноманітних сферах канадознавства.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що дослідження Канади в Російській Федерації розвиваються на достатньо високому науковому рівні, а наявність таких центрів не тільки у столичних установах, а у регіональних закладах підтверджує їх подальшу перспективність.

Переходячи до огляду українських осередків дослідження Канади, наголошуємо на тому, що на території Української СРСР не існувало спеціалізованих інституцій, які займалися б виключно канадознавчим напрямом. Втім, із кінця 1970-х рр. відбувалися спроби налагодження співпраці між університетами УРСР та канадськими вищими навчальними закладами, які згодом позитивно вплинули на формування осередків канадознавства в Україні. Так, з ініціативи ректорату Саскачеванського університету, який прагнув налагодити зв'язки з одним із західноукраїнських університетів, у 1977 р. була укладена Угода про співпрацю між Чернівецьким та Саскачеванським університетами. Ця угода відкрила можливості (хоча й обмежені) університетського обміну та започаткувала розвиток досліджень з питань канадської історії, політики та суспільства у Чернівцях в якості окремого українського осередку [5, с. 12-14].

Активний розвиток канадських студій в Україні припадає на пострадянський етап, оскільки більшість українських центрів поклали початок своєї діяльності здебільшого у період незалежності нашої держави.

Так, у 2005 р. розпочав свою діяльність Центр канадських студій ім. Рамона Гнатишина при Чернівецькому національному університеті ім. Юрія Федьковича [7]. Серед основних напрямків своєї дослідницької та організаційної діяльності Центр проголошує: забезпечення наукової бази для вивчення Канади як відкритого, плюралістичного і демократичного державного устрою та суспільства; дослідження в галузі міжнародних відносин, політології, історії, соціології; економіки, права, педагогіки тощо; налагодження викладання канадознавчих курсів з вищезазначених спеціальностей на відповідних факультетах. Важливими аспектами роботи Центру є створення на базі попередніх розробок науково-дослідної програми з канадознавства та обмін студентами між Чернівецьким та Саскачеванським університетами.

Керівництво Центру втілює програми обміну студентами та науковцями із ВНЗ Канади, заснована власна профільна бібліотека. Як впливає з інформації Центру, опублікованої на офіційному веб-сайті, активна наукова діяльність на цьому сайті не відображується. Так, анонсувалося проведення щорічних міжуніверситетських колоквиумів між студентами Чернівецького та Саскачеванського університетів, але детальної інформації про це немає. Перша міжнародна конференція з Канадознавства в Чернівецькому університеті відбулась 2010 року. Враховуючи 10-річну діяльність чернівецького Центру було б дуже важливим, якби у нього було започатковане власне періодичне наукове видання, присвячене проблематиці канадознавства.

Окрім Центру канадських студій ім. Рамона Гнатишина, був створений Центр канадознавства Національного університету «Острозька академія» [12], який розпочав свою діяльність у 2010 р. Цей Центр має на меті проведення українськими науковцями досліджень із суспільно-політичної, економічної, мовної, освітньої та культурної сфери Канади.

Визначені актуальні напрямки для проведення наукової роботи острозького Центру можна виокремити у дві галузі. Першою є філологія: дослідження канадського варіанту англійської мови; питання франкофонії в Канаді; вивчення канадської літератури. А другою – гуманітаристика (історія, культура, політика): дослідження історії, зовнішньої політики, системи вищої та середньої освіти Канади; гендерні дослідження; питання релігійної толерантності.

На базі Центру канадознавства заснована профільна бібліотека. Показником ефективної діяльності Центру, на нашу думку, є проведення протягом 5-річної діяльності двох Симпозіумів

з канадознавства (2011, 2015 рр.), та двох конференцій «Канадські наукові читання» (2013, 2014 рр.). Певним недоліком є відсутність власного фахового видання, проте наразі це компенсується за рахунок публікацій матеріалів конференцій.

Навесні 2015 р. відбулось офіційне відкриття ще одного профільного осередку – Центру канадознавства Інституту іноземної філології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки [11] в Луцьку. Означений Центр визначає своїм завданням дослідження низки питань: суспільно-політичного устрою, економічної системи, літератури, культури та історії Канади; вивчення канадського варіанту англійської, французької та української мов; дослідження університетської системи освіти Канади.

Керівництво нового канадознавчого центру має на меті розвивати наукове життя із залученням канадських дослідників (організувати конференції, наукові семінари тощо); запровадити двосторонню програму стажування членів університетської спільноти від студентів до викладачів між канадськими ВНЗ та Східноєвропейським національним університетом ім. Лесі Українки; а також планують друк наукових статей та публікацій з проблем канадської літератури, культури, історії та української діаспори в Канаді. Тепер перед Центром стоїть непростий процес реалізації вищезазначених доволі амбітних планів.

Також варто зазначити про діяльність Інституту досліджень української діаспори Національного університету «Острозька академія» [2], який розпочав свою діяльність у 2002 р., і спеціалізується на вивченні життя, діяльності, творчого й наукового доробку закордонних українців.

Основними напрямками діяльності Інституту визначено: опрацювання наукових проблем, пов'язаних із вивченням різних аспектів життя української діаспори та розробка навчальних програм і університетських лекційних курсів, пов'язаних з різними аспектами життя громади. Також важливою складовою його роботи є організація наукових конференцій та семінарів з проблем дослідження української діаспори, видання наукових збірників, монографічних і довідникових видань. Налагодження міжнародної співпраці представлене у сприянні запрошенню вчених з діаспори для викладання в Національному університеті «Острозька академія» та у співпраці з українськими науковими установами та університетами у вивченні проблем, пов'язаних із життям та діяльністю закордонного українства. Для розвитку джерельної та літературної бази сформована наукова бібліотека й архів. Інститут, серед інших громад, досліджує українську діаспору в Канаді, саме тому відносимо його до профільних інституцій.

Отже, підсумовуючи, варто визнати, що діяльність канадознавчих центрів у РФ на даному етапі є більш розвиненою, аніж в Україні. Це зумовлено існуванням канадських студій у Росії ще з радянських часів. Тому збереження кадрового та ресурсного потенціалу цих установ стало важливим для подальшого функціонування та продовження роботи в РФ започаткованих ще тоді (в СРСР) наукових шкіл, напрямів і наукових контактів. Значною перевагою російської науки над українською, в даному аспекті, є наявність позаінституційної організації дослідників канадських студій – Російського товариства вивчення Канади. Вочевидь, що українським фахівцям бракує подібної асоціації, хоча би задля підвищення рівня наукової комунікації дослідників між собою. У той же час, потрібно пам'ятати і про такі факти, як припинення діяльності Центру дослідження історії Канади при Магнітогорському державному університеті та Далекосхідного центру дослідження Канади та США при Далекосхідному державному університеті. В Україні канадознавство почало розвиватися як окрема галузь знань лише з часів незалежності – із виникненням перших спеціалізованих центрів. Специфікою українського канадознавства можна назвати його концентрацію у вищих навчальних закладах – Острозькій академії, Чернівецькому та Східноєвропейському (луцькому) університетах. На жаль, в рамках Національної академії наук спеціалізованого центру або виокремленого підрозділу в існуючих інститутах – поки не створено.

В цілому, ознайомившись із українськими та російськими дослідними інституціями можна констатувати, що канадознавство є одним з перспективних напрямків сучасних наукових розвідок. З метою подальшого ознайомлення із дослідженнями українських, російських та інших пострадянських та інших зарубіжних спеціалізованих інституцій різних щаблів, діяльність яких присвячена канадським студіям, варто виявити найбільш досліджені теми, та так звані білі плями, які мало вивчалися науковцями пострадянського простору. Це дозволить

скорегувати наступні наукові пошуки у галузі канадознавства та виокремити пріоритетні для України напрями досліджень, а згодом сформувати і власні наукові школи.

Список використаної літератури

1. Бессонова М.М. Канадознавство у незалежній Україні: проблеми та перспективи / Марина Бессонова // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Формування основних напрямів розвитку соціогуманітарних наук» (Дніпродзержинськ, 11-12 квітня 2014 р.) – Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2014. – С. 57-59.
2. Інститут Дослідження Української Діаспори [Електронний ресурс]: [Національний університет «Острозька академія»] – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.oa.edu.ua/institutes/diaspora> (дата звернення 13.12.2015). – Назва з екрана.
3. Кафедра американских исследований [Електронний ресурс]: [Санкт-Петербургский Государственный университет] – Електронні дані. – Режим доступу: <http://sir.spbu.ru/fakultet/structure/chair/sai/> (дата звернення 12.12.2015). – Назва з екрана.
4. Коленеко В. А. Французская Канада в прошлом и настоящем. Очерки по истории Квебека в XVII–XX вв. / В.А. Коленеко. – М., 2006.
5. Макар Ю. Розвиток канадознавства в Чернівецькому університеті / Юрій Макар // Матеріали першої міжнародної конференції з Канадознавства, 26-28 лютого 2010 р. – Чернівці: 2011. – С. 12-18.
6. О РОИК [Електронний ресурс]: [Российское общество изучения Канады] – Електронні дані. – Режим доступу: http://www.racs.ru/about_us/oroik.htm (дата звернення 10.12.2015). – Назва з екрана.
7. Опис центру канадських студій ім. Р. Гнатишина, цілі та напрямки діяльності [Електронний ресурс]: [Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича] – Електронні дані. – Режим доступу: <http://rhesc.chnu.edu.ua/index.php?page=ua> (дата звернення 12.12.2015). – Назва з екрану.
8. Отдел Канады [Електронний ресурс]: [Российская Академия наук] – Електронні дані. – Режим доступу: <http://iskran.ru/show.php?id=86> (дата звернення 09.12.2015). – Назва з екрана.
9. Центр Американа [Електронний ресурс]: [Волгоградский государственный университет] – Електронні дані. – Режим доступу: <http://www.volsu.ru/struct/departments/fimost/relations/Americana/> (дата звернення 13.12.2015). – Назва з екрана.
10. Центр изучения Канады [Електронний ресурс]: [Санкт-Петербургский государственный экономический университет] – Електронні дані. – Режим доступу: http://finec.unicon.ru/university/organization/association_ru/ccs_ru/ (дата звернення 11.12.2015). – Назва з екрана.
11. Центр канадознавства Інституту іноземної філології Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки [Електронний ресурс]: [Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки] – Електронні дані. – Режим доступу: <http://eenu.edu.ua/uk/structure/centr-kanodoznavstva-institutu-inozemnoyi-filologiyi-snu-imeni-lesi-ukrayinki> (дата звернення 14.12.2015). – Назва з екрану.
12. Центр канадознавства Національного університету «Острозька академія» [Електронний ресурс]: [Національний університет «Острозька академія»] – Електронні дані. – Режим доступу: http://www.oa.edu.ua/ua/etc/canada_ua (дата звернення 09.12.2015). – Назва з екрану.
13. Центр североамериканских исследований [Електронний ресурс]: [Сайт Российской Академии наук] – Електронні дані. – Режим доступу: <http://igh.ru/sectors/otdel-regionalnyh-issledovaniy/zentr-severoamerikanskih-issledovaniy> (дата звернення 13.12.2015). – Назва з екрана.

Аннотация

Бурцева М. В. Канадоведческие центры на постсоветском пространстве (на примере Украины и России).

В статье идет речь об украинских и российских научных центрах, которые занимаются исследованием разных аспектов канадской истории, политики, экономики и прочих вопросов. Показаны особенности и основные направления деятельности этих институций, их вклад в развитие канадских студий обеих стран. Определено, что некоторые центры стали

продолжением советских научных школ (преимущественно в России), в то время как большинство начало развивать канадоведческую стезю в период после распада Советского Союза. Основными формами деятельности канадоведческих центров остаются традиционные для науки: научные исследования, конференции, круглые столы, публикации специализированных изданий.

Ключевые слова: канадоведение, постсоветская наука, Канада, Украина, Россия.

Summary

Burtseva M. V. The Centers of Canadian Studies on the Post-Soviet Space (Ukrainian and Russian Case).

The article illustrates Ukrainian and Russian Centers that study various issues of Canadian history, politics, economics and other issues. It shows peculiarities and main direction of the activities of these institutions and their contribution to Canadian Studies in both countries. The paper describes that some centers had become the continuation Soviet scientific schools (mostly in Russia), and some of them started the Canadian studies after the collapse of the Soviet Union. The main form of their activities is traditional for the scholar world: scientific research, conferences and round-tables, publications of specialized volumes.

Keywords: Canadian Studies, post-Soviet science, Canada, Ukraine, Russia.

УДК 930.2:316.343.32(477.7)"17/19"

А. В. Гедьо, К. А. Паршина

ПРАВОВИЙ СТАТУС ДВОРЯНСТВА ТА ПОЧЕСНИХ ГРОМАДЯН ПІВДНЯ УКРАЇНИ (XVIII – ПОЧАТОК XX СТ.)

Реферат. У статті зроблена спроба прослідити еволюцію правового статусу дворянства та почесних громадян півдня України у межах законодавства Російської імперії.

Простежено прийняття законодавчих документів, які юридично оформлювали і закріплювали правове становище дворянської верстви. Проаналізовано модифікацію стану, права і переваги якого визначалися походженням, в військово-бюрократичній, права якого залежали від державної служби.

Розглядається процес злиття українських і російських соціальних структур після скасування інституту Гетьманщини, законодавчим оформленням чого стала жалувана грамота дворянству 1785 р.

Досліджується поступове оформлення стану почесних громадян, яке було прошарком між дворянством і купецтвом за допомогою якого уряд намагався оберігати дворянство від проникнення чужорідних елементів, підтримати і заохотити торгово-промисловий прошарок суспільства, стимулюючи торгово-підприємницьку та благодійну діяльність.

Проаналізовано законодавчі акти, які регламентували процес нобілітації регіональної аристократії, її інкорпорацію до лав російського дворянства і почесних громадян. Встановлено, що у формуванні аристократії Південної України взяли участь представники різних етносів що свідчить про її поліетнічному складі.

Ключові слова: дворянство, почесні громадяни, законодавчі акти, Південна Україна.

Для вивчення історії таких верств населення, як дворянство та почесні громадяни Півдня України важливим є аналіз правових норм, які юридично підтвердили створення регіональної української еліти.

Зростання інтересу до історії регіональної еліти півдня України відбулося на початку 90-х рр. XX ст. Зокрема в роботах А. Бойка [3; 4], Н. Суревої [27], В. Мільчева [11], С. В. Абросімової [1], Т. Ф. Литвинової [9], Л. Циганенко [28], Ю. Констатнтинової [8], Л. Белоусової [2] та інших дослідників на основі широкого кола архівних джерел було визначено специфіку правової регламентації в поземельній сфері, зроблено спостереження щодо реалізації принципів землеволодіння та землекористування, оформлення регіональних дворянських корпорацій, деяких аспектів етнічної історії регіональної дворянської верстви, визначено